

SIVIILI- JA RIKOSPROSESSI- OIKEUS

Dan Helenius – Tuula Linna

3., uudistettu painos

Copyright © 2024 Alma Talent Oy ja tekijät
Yhteistyössä Juristiliiton Kustannus

ISBN 978-952-14-4977-2

ISBN 978-952-14-4979-6 (verkkokirja)

Kansi: Aste Helsinki

Taitto: NotePad Ay

Paino: Otavan Kirjapaino, Keuruu 2024

Anna palautetta kirjasta: kustannustoimitus@almatalent.fi

Alkusanat 3., uudistettuun painokseen

Teoksen ensimmäinen painos ilmestyi vuonna 2021, ja vuonna 2023 teoksesta otettiin muuttamaton lisäpainos. Käsillä oleva teos on uudistettu 3. painos, jossa on otettu huomioon ensimmäisen painoksen jälkeiset lainmuutokset sekä uusi korkeimman oikeuden oikeuskäytäntö.

Teos on säilytetty kurssikirjan luonteisena ja kirjoitettu ensi sijassa oikeustieteen opiskelijoiden tarpeisiin pyrkimyksenä perustietojen selkeä esittäminen. Toivoaksemme teoksesta on hyötyä myös muille käyttäjäryhmille.

Kunkin pääluvun loppuun on lisätty kyseistä lukua koskevaa kirjallisuutta täydentämään teoksen alkuosassa olevaa kirjallisuusluetteloa.

Kirjoitusvastuu on jakautunut samalla tavalla kuin teoksen ensimmäisessä painoksessakin: Tuula Linna on kirjoittanut teoksen jaksot I.1.–4, I.6–13, luvut II, IV, V (lukuun ottamatta jaksoa V.3.4), VI sekä jaksot VII.1–2 ja VIII.1–3 ja Dan Helenius jaksot I.5, luvun III sekä jaksot V.3.4, VII.3–5 ja VIII.4–6.

Kirjoittajilla on ollut jälleen suuri ilo saada teoksen kustannustoi-
mittajaksi HTM *Harri Korkeamäki*. Harrin avun ja tuen turvin uuden painoksen kirjoitushanke on edennyt osaavissa käsissä ja aikataulussa. Kiitämme myös oikeustieteen ylioppilas *Sanna Ruottista*, joka on huolehtinut teoksen asiasanaston päivittämisestä. Läheisiämme kiitämme kannustuksesta tiiviin kirjoitusyksyn aikana.

Tammikuun alkupäivinä 2024

Dan Helenius

Tuula Linna

Sisällys pääpiirteittäin

I	Yleinen osa	1
II	Siviiliprosessi	141
III	Rikosprosessi	331
IV	Todistelu riita- ja rikosasiassa	497
V	Äänestäminen, tuomio, oikeusvoima ja julkisuus	583
VI	Muutoksenhaku ja asian käsittely ylemmissä asteissa .	655
VII	Vaihtoehtoiset menettelyt	749
VIII	Kansainvälinen prosessioikeus	821

Sisällys

ALKUSANAT 3., UUDISTETTUUN PAINOKSEEN	V
--	----------

LYHENTEET	XXXI
------------------------	-------------

I YLEINEN OSA.....	1
1 Johdanto	1
1.1 Aineellinen oikeus ja prosessioikeus	1
1.2 Siviiliprosessi (riita-asian oikeudenkäynti) – rikosprosessi (rikosasian oikeudenkäynti)	3
1.3 Sovittelumenettelyt.....	5
1.4 Välimiesmenettely	6
1.5 Oikeudenkäynnin tehtävät	7
1.6 Prosessioikeuden oikeuslähteet, tutkimus ja oikeuskirjallisuus	9
2 Keskeiset prosessiperiaatteet	12
2.1 Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimus sekä tarkoituksenmukaisuus-, menettely- ja rooliperiaatteet.....	12
2.2 Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimus.	14
2.2.1 Tuomioistuinten riippumattomuus sekä tuomarin puolueettomuus ja esteettömyys.....	14
2.2.2 Kuulemisperiaate ja prosessinjohto	15
2.2.3 Perusteluvollisuus.....	16
2.2.4 Muutoksenhakuoikeus	17
2.2.5 Oikeudenkäynnin julkisuus	17
2.3 Tarkoituksenmukaisuusperiaatteet	18

2.4	Menettelyperiaatteet	21
2.5	Rooliperiaatteet eli työnjakoperiaatteet	23
3	Tuomioistuinlaitos	25
3.1	Tuomioistuinlaitoksen perustuslaillinen perusta.....	25
3.2	Tuomioistuimet	27
3.2.1	Käräjäoikeudet	27
3.2.2	Hovioikeudet	30
3.2.3	Korkein oikeus	31
3.2.4	Erytisttuomioistuimet: markkinaoikeus, työtuomioistuin ja vakuutus-oikeus.....	33
3.3	Tuomioistuinlaitoksen ulkopuoliset lainkäyttö- ja oikeussuojaelimet	35
3.3.1	Tuomiovaltaa käyttävät lautakunnat, viranomaiset ja muut toimijat.....	35
3.3.2	Suosituksia antavia oikeussuojaelimiä.....	37
3.4	Tuomioistuinvirasto.....	38
3.5	Tuomarinvalintalautakunta.....	40
3.6	Tuomarinkoulutuslautakunta.....	42
3.6.1	Yleistä	42
3.6.2	Asessorit.....	42
3.6.3	Tuomioistuinharjoittelu, käräjänotaarit..	43
4	Tuomarit – kelpoisuus, velvollisuudet, asema ja esteellisyys.....	47
4.1	Yleisenä lähtökohtana tuomioistuinten riippumattomuus	47
4.2	Tuomarin virka ja viran yleiset kelpoisuusehdot.....	48
4.2.1	Tuomarin virka	48
4.2.2	Yleiset kelpoisuusehdot	49
4.3	Tuomarin virassapysymisoikeus.....	52
4.4	Tuomarin velvollisuudet	54
4.5	Valvonta ja vastuu.....	55
4.6	Tuomarin esteellisyys	57
4.6.1	Soveltamisala ja läheisten piiri.....	57
4.6.2	Yleistä esteellisyysperusteista.....	60
4.6.3	Osallisuusjävi	61

4.6.4	Intressijäävi	62
4.6.5	Yhteisöjäävi.....	62
4.6.6	Erityinen suhde asianosaiseen -jäävi	63
4.6.7	Kahden instanssin jäävi ja ennakkoasenne-esteellisyys	63
4.6.8	Yleinen esteellisyysperuste (yleislauseke)..	67
4.6.9	Esteellisyysväite ja menettely esteellisyden arvioinnissa.....	68
5	Syyttäjälaitos	71
6	Tuomioistuimen kokoonpano (pääösvaltaisuus).....	73
6.1	Yleistä.....	73
6.1.1	Kokoonpanon merkitys.....	73
6.1.2	OK 2 luvun säännöksistä	75
6.2	Käräjäoikeuden kokoonpano riita-asiaassa	76
6.3	Käräjäoikeuden kokoonpano hakemusasiassa ja turvaamistoimiasiassa.....	78
6.4	Käräjäoikeuden kokoonpano rikosasiassa	79
6.5	Jatkuvuus- eli preventioperiaate	81
7	Prosessinedellytykset ja oikeudenkäyntiväite.....	83
7.1	Yleistä.....	83
7.2	Keskeiset prosessinedellytykset.....	85
7.3	Tahdonvaltaiset prosessinedellytykset.....	89
7.4	Ehdottomat prosessinedellytykset	90
7.5	Oikeudenkäyntiväite.....	91
7.6	Muutoksenhaku oikeudenkäyntiväitteeseen	93
8	Prosessinjohto ja järjestyksenpito oikeudenkäynnissä ..	94
8.1	Yleistä.....	94
8.2	Aineellinen prosessinjohto	97
8.2.1	Yleistä	97
8.2.2	Aineellisen prosessinjohton muodot	100
8.3	Muodollinen prosessinjohto.....	103
8.3.1	Yleistä	103
8.3.2	Järjestyksenpito tuomioistuimessa.....	104
9	Käsittelykieli esitutkinnassa, syyttäjäviranomaisessa ja oikeudenkäynnissä	106
9.1	Yleistä.....	106
9.2	Kielelliset oikeudet	107

9.2.1	Suomen ja ruotsin kieli.....	107
9.2.2	Saamen kieli.....	109
9.3	Muut kielet kuin suomi, ruotsi ja saame – tulkkaus ja käännökset.....	110
10	Tiedoksianto oikeudenkäynnissä.....	111
10.1	Yleistä.....	111
10.2	Tiedoksiannosta huolehtija ja tiedoksiantotavat..	113
10.3	Tiedoksiannon vastaanottaja.....	116
10.4	Tiedoksiantotodistus.....	117
10.5	Tiedoksianto ulkomaille	118
10.5.1	Yleinen säännös.....	118
10.5.2	Tiedoksianto ulkomaille riita-asiassa.....	119
11	Pöytäkirja ja äänittäminen	120
11.1	Yleistä	120
11.2	Pöytäkirja ja kuva- ja äänitallenne käräjäoikeudessa	121
11.2.1	Pöytäkirja.....	121
11.2.2	Kuva- ja äänitallenne.....	124
11.3	Pöytäkirja ja äänittäminen hovioikeudessa	124
12	Asian kiireelliseksi määrääminen ja hyvityslaki	125
12.1	Yleistä.....	125
12.2	Asian kiireelliseksi määrääminen	126
12.3	Hyvityslaki	128
13	Oikeusapu	132
13.1	Yleistä.....	132
13.2	Oikeusavun hakeminen	133
13.3	Oikeusapuun oikeutetut	134
13.4	Oikeusapuun kuuluvat etuudet.....	137
13.5	Avustajat.....	138
	Kirjallisuutta.....	139
II	SIVIILIPROSESSI	141
1	Yleistä siviiliprosessista	141
2	Oikeuspaikka.....	143
2.1	Yleistä.....	143
2.2	Oikeuspaikkasäännökset ja käräjäoikeuksien tuomiopiirit.....	146

2.3	OK 10 luvun oikeuspaikkasäännökset	147
2.3.1	Yleistä	147
2.3.2	Yleinen oikeuspaikka	148
2.3.3	Valinnaiset oikeuspaikat	152
2.3.4	Ehdottomat oikeuspaikat	156
2.3.5	Toissijaiset oikeuspaikat	163
2.3.6	Oikeuspaikkasopimus.....	163
2.3.7	Jatkuvuusperiaate	165
2.3.8	Toimivallan tutkiminen käräjäoikeudessa ja ylemmissä instansseissa	165
2.3.9	Asian siirtäminen toimivaltaiseen tuomioistuimeen	167
2.4	Kansainvälinen toimivalta: liittymäsäännökset...	169
2.5	Bryssel I -asetus	171
2.5.1	Yleistä	171
2.5.2	Yleinen toimivalta	173
2.5.3	Eriytynyt toimivalta	174
2.5.4	Suojasäännökset.....	176
2.5.5	Yksinomainen toimivalta	178
2.5.6	Oikeuspaikkasopimus.....	180
2.5.7	Toimivallan tutkiminen	181
2.6	Luganon yleissopimus.....	182
2.7	Bryssel II -asetus	183
3	Riita-asian vireilletulo ja ratkaiseminen valmistelua jatkamatta.....	185
3.1	Tavanomainen haastehakemus ja summaarinen haastehakemus.....	185
3.2	Tavanomainen (laajaa riita-asiaa koskeva) haastehakemus.....	186
3.2.1	Haastehakemuksen muoto ja toimittaminen.....	186
3.2.2	Haastehakemuksen sisältö.....	187
3.2.3	Kanteen tutkimatta jättäminen ja hylkääminen haastehakemusvaiheessa....	189
3.3	Summaarisen riita-asian haastehakemus.....	190
3.4	Asian vireilletulo	192

3.5	Haaste	192
3.6	Asian ratkaiseminen valmistelua jatkamatta	194
4	Kanne	195
4.1	Yleistä.....	195
4.2	Kannelajit.....	197
4.3	Kanteenmuutoskielto.....	198
4.4	Oikeudenkäyntien kumulaatio	201
4.4.1	Yleistä	201
4.4.2	Objektiivinen ja subjektiivinen kumulaatio.....	202
4.4.3	Vastakanne.....	204
4.4.4	Väliintulokanne (pääväliintulija).....	204
4.4.5	Ennakollinen takautumis- tai korvauskanne.....	205
4.4.6	Harkinnanvarainen kumulaatio	206
4.5	Väliintulohakemus (sivuväliintulo)	206
4.6	Ryhmäkanne	208
5	Riita-asian käsittelyn yleisiä säännöksiä (OK 14 luku).....	210
5.1	Yleistä.....	210
5.2	Totuusvelvollisuus asiaa ajettaessa	210
5.3	Lepäämään jättäminen.....	211
5.4	Kanteen peruuttaminen.....	212
6	Riita-asian oikeudenkäynnin valmisteluvaihe	213
6.1	Valmistelun jatkaminen	213
6.2	Valmistelun tehtävät: tasapainoilua tehokkuuden ja keskityksen välillä	214
6.3	Valmistelussa selvitettävät seikat.....	215
6.4	Kirjallinen valmistelu	216
6.5	Valmisteluistunto.....	218
6.6	Asian ratkaiseminen valmistelussa	219
6.7	Valmistelun päättymisen oikeusvaikutukset ja siirtyminen pääkäsittelyyn sekä preklusio.....	221
7	Pääkäsittely	224
7.1	Yleistä.....	224
7.2	Oikeudenkäyntiaineiston muodostuminen pääkäsittelyn eri vaiheissa.....	225

7.3	Pääkäsittelyn kulku ja etäosallistuminen	228
8	Asianosaisten puhevallan käyttäminen ja passiivisuuden seuraukset	231
8.1	Yleistä OK 12 luvun rakenteesta	231
8.2	Yleistä asianosaisten asemasta	232
8.3	Vajaavaltainen ja asianosainen, jolle on määrätty edunvalvoja, sekä prosessiedunvalvonta ja edunvalvontavaltuutus	233
8.4	Asianosaisseuraanto: yleisseuraanto ja erityisseuraanto	235
8.5	Läsnäolotavat: henkilökohtainen läsnäolo, etäläsnäolo ja asiamiesedustus	236
8.6	Poissaolo ja laillinen este	238
8.7	Passiivisuuden seuraukset dispositiivisessa asiassa	240
8.7.1	Saapumisuhat suulliseen valmisteluun ja pääkäsittelyyn	240
8.7.2	Yksipuolinen tuomio passiivisuuden seurauksena	241
8.7.3	Takaisinsaantihakemus yksipuoliseen tuomioon	243
8.8	Passiivisuuden seuraukset indispositiivisessa asiassa	244
9	Oikeudenkäyntiasiamiehet ja -avustajat riita-asiassa	245
9.1	Ei asiamiespakkoa: lähtökohtana on asianosaisten oikeus edustaa itseään	245
9.2	Valtuutus ja laillinen edustaja	247
9.3	Henkilökohtainen asianosaisten ja asiamiehen läsnäolo	249
9.4	Valtakirja	250
9.4.1	Valtakirjan muoto ja sisältö	250
9.4.2	Valtakirjan esittäminen	251
9.5	Mihin toimiin valtuutus oikeuttaa?	252
9.6	Luopuminen tehtävästä ja valtuutuksen peruuttaminen	252
9.7	Oikeudenkäyntiasiamies ja -avustaja	253
9.7.1	Kelpoisuus	253

9.7.2	Valvonta ja kurinpitoseuraamukset	256
9.7.3	Asiamiehet ja avustajat, joilla on rajattu kelpoisuus	257
9.7.4	Kielto toimia asiamiehenä	259
9.7.5	Asiamiehen tai avustajan esteellisyys.....	260
9.7.6	Asiamiehen velvollisuudet	262
9.7.7	Asiamiehen salassapitovelvollisuus ja todistamiskielto.....	265
9.7.8	Palkkio ja palkkioriidat.....	266
10	Sovinnon edistäminen, sovinto ja sovinnon vahvistaminen	269
10.1	Yleistä.....	269
10.2	Sovinnon edistäminen	272
10.3	Sovinnon vahvistaminen.....	274
10.4	Muutoksenhaku.....	278
11	Oikeudenkäyntikulut ja niiden korvaaminen riita- asiassa	280
11.1	Oikeudenkäyntimaksu ja asianosaiskulut	280
11.2	OK 21 luvun soveltamisala	281
11.3	Korvauksen vaatiminen oikeudenkäyntikuluista.....	282
11.4	Korvattavat oikeudenkäyntikulut.....	283
11.5	Yleistä velvollisuudesta korvata vastapuolen oikeudenkäyntikulut.....	285
11.6	Dispositiivinen asia.....	288
11.6.1	Täyden korvauksen periaate ja sen rajoitukset	288
11.6.2	Osavoittotilanteet.....	289
11.6.3	Asian jääminen tutkimatta tai sillensä....	291
11.6.4	Oikeudellisesti epäselvä asia ja kulujen kohtuullistaminen.....	292
11.6.5	Tarpeeton oikeudenkäynti ja oikeudenkäynnin pitkittäminen.....	294
11.6.6	Edustajan ja asiamiehen korvausvastuu..	296
11.6.7	Summaarinen asia ja asuinhuoneiston vuokraa koskeva asia.....	297

11.7	Indispositiivinen asia	299
11.8	Päätös ja muutoksenhaku sekä muutoksen- hakuasteessa syntyneet oikeudenkäyntikulut.....	300
12	Hakemusasiat.....	303
12.1	Yleistä.....	303
12.2	Vireillepano, oikeuspaikka ja kokoonpano.....	305
12.3	Menettely hakemusasiassa.....	307
12.4	Liitännäisasiat.....	309
12.5	Päätös hakemusasiassa.....	310
13	Turvaamistoimiasiat	311
13.1	Yleistä.....	311
13.2	Hakeminen, kuuleminen, kokoonpano ja oikeuspaikka	314
13.3	Turvaamistoimen myöntämisen edellytykset.....	316
13.3.1	Yleistä	316
13.3.2	Saamistakavarikko	318
13.3.3	Parempaa oikeutta esineeseen koskeva takavarikko	321
13.3.4	Muu eli yleinen turvaamistoimi	321
13.4	Hakijan ankara korvausvastuu	324
13.5	Muutoksenhaku ja kulut.....	325
13.6	Pääasian oikeudenkäynti tai välimiesmenettely ..	326
	Kirjallisuutta	328
III	RIKOSPROSESSI	331
1	Yleistä rikosprosessista.....	331
1.1	Rikosprosessin funktio.....	331
1.2	Rikosprosessin vaiheet	333
1.3	Rikosprosessin oikeuslähteet	333
2	Esitutkinta ja pakkokeinot	334
2.1	Yleistä.....	334
2.2	Esitutinnan aloittaminen ja toimittaminen	336
2.2.1	Esitutkintakynnys.....	336
2.2.2	Esitutinnan toimittamatta jättäminen ja lopettaminen	339
2.2.3	Esitutinnan toimittaminen	341
2.2.4	Esitutinnan päättäminen	351

2.3	Rikosprosessuaaliset pakkokeinot.....	352
2.3.1	Yleistä	352
2.3.2	Kiinniottaminen, pidättäminen ja vangitseminen	353
3	Oikeuspaikka.....	362
3.1	Yleistä.....	362
3.2	Oikeusasteellinen toimivalta	362
3.3	Asiallinen toimivalta	363
3.4	Alueellinen toimivalta.....	365
3.4.1	Yleistä	365
3.4.2	Rikoksen tekopaikan tuomioistuin ja tekopaikan määrittäminen.....	365
3.4.3	Harkinnanvaraiset poikkeukset rikoksen tekopaikan oikeuspaikasta	369
3.4.4	Toimivalta ja muuttuneet olosuhteet	373
3.4.5	Asian siirtäminen	374
3.5	Syytteiden käsitteleminen yhdessä (kumulaatio).....	376
4	Syyteoikeus ja syyteharkinta	378
4.1	Yleistä.....	378
4.2	Syyttäjien toimivalta	379
4.2.1	Oikeusasteellinen toimivalta	379
4.2.2	Asiallinen toimivalta	380
4.2.3	Alueellinen toimivalta	381
4.3	Syyteharkinta.....	382
4.3.1	Yleisesti.....	382
4.3.2	Syytteen nostamisen edellytykset	382
4.4	Harkinnanvarainen syyttämättä jättäminen	385
4.5	Asianomistajan rooli	391
4.5.1	Asianomistajan määritelmä	391
4.5.2	Asianomistajarikokset ja virallisen syytteen alaiset rikokset	394
4.5.3	Asianomistajan syyttämispyyntö.....	397
4.5.4	Asianomistajan syyttämispyyntön peruuttaminen	399
4.5.5	Asianomistajan syyteoikeus.....	400
4.6	Syyttäjän syytteen peruuttaminen	401

4.7	Adheesioprosessi – asianomistajan yksityisoikeudelliset vaatimukset	403
4.7.1	Yleistä	403
4.7.2	Yksityisoikeudellisen vaatimuksen ja rikoksen välinen yhteys	405
4.7.3	Syyttäjän velvollisuus ajaa asianomistajan yksityisoikeudellisia vaatimuksia	408
4.7.4	Menettely adheesioprosessissa	410
4.7.5	Adheesion purkaminen	412
5	Haastaminen ja suullinen valmistelu	413
5.1	Haastehakemus	413
5.1.1	Yleistä	413
5.1.2	Haastehakemuksen sisältö	414
5.2	Tuomioistuimen toimenpiteet haastehakemuksen johdosta	418
5.2.1	Tarkastaminen, täydentäminen ja tutkimatta jättäminen	418
5.2.2	Esitutinnan täydentäminen	419
5.2.3	Haaste ja sen tiedoksianto	420
5.2.4	Vastaaminen	422
5.3	Suullinen valmistelu	428
5.3.1	Yleistä	428
5.3.2	Suullisen valmistelun muodollinen puoli	431
6	Syyte	433
6.1	Rangaistavan teon yksilöinti haastehakemuksessa	433
6.2	Syytteen muuttaminen ja tarkistaminen	435
6.2.1	Pääsääntönä muuttamiskielto	435
6.2.2	Syytteen muuttaminen tuomioistuimen luvalla	435
6.2.3	Syytteen tarkistaminen	437
6.3	Vaihtoehtoiset syytteet	439
6.4	Pääkäsittelysidonnaisuus ja syytesidonnaisuus	440
6.4.1	Pääkäsittelysidonnaisuus	440
6.4.2	Syytesidonnaisuus	442

7	Pääkäsitteily	445
7.1	Asian siirtäminen pääkäsitteilyyn	445
7.2	Asian pääkäsitteilykypsyyden selvittäminen.....	453
7.3	Pääkäsitteilyn vaiheet	457
7.4	Pääkäsitteilyn keskeyttäminen ja lykkääminen	462
7.5	Läsnäoloon velvoitetun asianosaisen poissaolo ...	466
7.6	Pääkäsitteily vastaajan poissa ollessa	471
7.7	Puolustaja, asianomistajan oikeudenkäynti- avustaja ja tukihenkilö	474
7.7.1	Yleistä	474
7.7.2	Puolustaja määrätään viran puolesta.....	475
7.7.3	Pyyntö määrätä puolustaja	476
7.7.4	Asianomistajan oikeudenkäyntiavustaja ja tukihenkilö.....	477
7.7.5	Kelpoisuusvaatimukset.....	479
8	Asianomistajan yksin ajama rikosasia	480
8.1	Yleistä.....	480
8.2	Asianomistajan ajaman rikosasian vireilletulo.....	481
8.3	Tuomioistuimen toimenpiteet asian tultua vireille.....	482
8.4	Suullinen valmistelu	484
8.5	Pääkäsitteily asianomistajan yksin ajamassa asiassa	485
9	Oikeudenkäyntikulut	487
9.1	Yleisesti.....	487
9.2	Tuomitun vastuu oikeudenkäynti- kustannuksista	488
9.3	Syytteenstä vapautetun oikeus saada korvausta oikeudenkäyntikuluistaan	491
9.4	Velvollisuuden vastainen menettely.....	493
	Kirjallisuutta	495
IV	TODISTELU RIITA- JA RIKOSASIASSA	497
1	Todistelua koskeva OK 17 luku	497
2	Yleistä todistelusta.....	498
2.1	Todisteen sisältö, todistusharkinta, näytökynnys ja todistusvaikutus	498

2.2	Todistustositseikka, aputositseikka, oikeustositseikka ja todistusteema	500
2.3	Väittämistaakka	502
2.4	Riidattomat, tunnustetut ja notoriset seikat	503
2.5	Todistustaakka	504
2.6	Todistaja, asiantuntija ja asianosainen	505
2.7	Itsekriminointisuoja ja todisteen hyödyntämiskielto	506
2.8	Todisteiden hankkiminen	507
3	Todistusoikeudellisia periaatteita	508
3.1	Vapaan todistelun periaate	508
3.2	Kontradiktorisuuden periaate ja aseiden yhtäläisyyden periaate (equality of arms)	510
3.3	Todistelun välittömyyden ja suullisuuden periaate	511
3.4	Parhaimman todistusaineiston periaate ja siitä luopumisen kriteerit	512
3.5	Tarpeettoman todistelun kieltäminen ja halvimmän todisteen periaate	513
3.6	Todistuskeinoneutraalisuuden periaate	514
4	Todistelua koskevat säännökset	515
4.1	Todistustaakka ja näyttökynnys riita- ja rikosasioissa	515
4.1.1	Todistustaakka	515
4.1.2	Näyttökynnys	516
4.2	Passiivisuuden merkitys näyttönä	518
4.3	Velvollisuus saapua todistamaan	520
4.4	Kirjallisen todistajankertomuksen käyttökielto	521
4.5	Yleistä velvollisuudesta ja oikeudesta kieltäytyä todistamasta	525
4.6	Velvollisuus kieltäytyä todistamasta	527
4.6.1	Yleistä	527
4.6.2	Valtion turvallisuus	528
4.6.3	Tuomioistuimen neuvottelusalaisuus ja sovittelijan salassapito	529
4.6.4	Virkasalaisuus	530
4.6.5	Oikeudenkäyntiasiamies ja -avustaja	532

4.6.6	Lääkäri tai muu terveydenhuollon ammattihenkilö	534
4.6.7	Pappi.....	534
4.7	Oikeus kieltäytyä todistamasta (vaitiolo-oikeus).....	535
4.7.1	Yleistä	535
4.7.2	Läheiset.....	536
4.7.3	Itse-ja läheiskriminointisuoja sekä läheisen vaitiolo-oikeuden murtaminen ..	537
4.7.4	Liikesalaisuus	540
4.7.5	Lähdesuoja (sananvapaus)	541
4.7.6	Anonyymi todistaja.....	542
4.8	Todisteen hyödyntämiskielto	544
4.8.1	Yleistä hyödyntämiskiellostä	544
4.8.2	Hyödyntämiskieltoperusteet.....	545
4.9	Ketä voidaan kuulla todistajana?	547
4.10	Todistajan velvollisuus pysyä totuudessa	549
5	Asianosaisen kuulustelu todistelutarkoituksessa.....	551
6	Asiantuntijat	553
6.1	Yleistä.....	553
6.2	Asiantuntijan ja todistajan erot	554
6.3	Kirjallinen lausunto ja suullinen kuuleminen....	555
6.4	Asiantuntijan totuusvelvollisuus.....	556
6.5	Asiantuntijan oikeus ja velvollisuus kieltäytyä antamasta lausuntoa.....	556
7	Asiakirjat, esineet ja katselmus	557
8	Mielentilatutkimus	558
9	Todistelua koskeva menettely pääkäsittelyssä.....	560
9.1	Alkutoimet ja ennen pääkäsittelyä kertyneiden todisteiden esittely	560
9.2	Käsittelyjärjestys	561
9.3	Erikseen kuuleminen ja vastakkain kuuleminen..	563
9.4	Kuultavan suojaaminen ja anonyymi todistaja ...	564
9.5	Eräkuuleminen	565
9.6	Kuuleminen poissaolokäsittelyssä ja lykätystä käsittelyssä	566
10	Todistelumenettely pääkäsittelyn ulkopuolella.....	567

11	Todistelu vastaisuuden varalta	568
12	Pakkokeinot todistelussa	570
	12.1 Pakkokeinot saapumisen tehosteeksi	570
	12.2 Pakkokeinot todistajankertomuksen saamiseksi tuomioistuimessa	571
13	Korvaukset ja palkkiot	572
14	Muutoksenhaku todisteluratkaisuihin	573
15	Kansainvälinen todisteiden vastaanottaminen	575
	15.1 Yleistä.....	575
	15.2 EU:n todisteluasetus siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa.....	577
	15.2.1 Yleistä todisteluasetuksesta.....	577
	15.2.2 Välillinen todisteiden vastaanottaminen.....	578
	15.2.3 Välitön menettely.....	580
	Kirjallisuutta.....	581

V ÄÄNESTÄMINEN, TUOMIO, OIKEUSVOIMA JA

	JULKISUUS	583
1	Äänestäminen	583
	1.1 Yleistä.....	583
	1.2 Riita- ja rikosasioissa yhteiset äänestyssäännökset.....	584
	1.3 Äänestäminen riita-asiassa.....	584
	1.4 Äänestäminen rikosasiassa.....	586
	1.5 Yhteenvedo äänestystä koskevista valintasäännöksistä.....	588
2	Käräjäoikeuden tuomio.....	588
	2.1 Yleistä OK 24 luvusta	588
	2.2 Tuomio riita-asiassa	589
	2.2.1 Yleistä käräjäoikeuden tuomiosta ja päätöksestä siviiliprosessissa.....	589
	2.2.2 Tuomion lajit	590
	2.2.3 Tuomion perustelevminen	591
	2.2.4 Osatuomio ja välituomio.....	592
	2.2.5 Tuomion antaminen ja tuomio asiakirjana.....	595

2.2.6	Tuomion korjaaminen ja täydentäminen	596
2.3	Tuomio rikosasiassa	597
2.3.1	Yleistä	597
2.3.2	Tuomion perustelevuus	597
2.3.3	Osatuomio ja välituomio.....	599
2.3.4	Tuomion antaminen ja tuomioasiakirjana.....	601
2.3.5	Tuomion korjaaminen ja täydentäminen	602
3	Tuomion oikeusvoimavaikutus.....	604
3.1	Yleistä	604
3.1.1	Oikeusvoiman (res judicata) suhde lainvoimaan ja vireilläolovaikutukseen (lis pendens).....	604
3.1.2	Negatiivinen ja positiivinen oikeusvoimavaikutus.....	606
3.1.3	Oikeusvoimavaikutus – laissa sääntelemätön oikeudellinen instituutio	608
3.1.4	Oikeusvoimavaikutuksen objektiivinen ja subjektiivinen ulottuvuus	609
3.1.5	Erottelu materiaalisiin ja prosessuaalisiin ratkaisuihin.....	610
3.1.6	Oikeusvoimavaikutus yleisissä tuomioistuimissa.....	611
3.2	Oikeusvoimavaikutus riita-asioissa.....	612
3.2.1	Yleistä	612
3.2.2	Objektiivinen oikeusvoiman ulottuvuus riita-asioissa.....	615
3.2.3	Oikeusvoimavaikutuksen subjektiivinen ulottuvuus.....	618
3.3	Oikeusvoimavaikutus hakemusasioissa.....	620
3.4	Oikeusvoimavaikutus rikosasioissa.....	622
3.4.1	Oikeusvoiman käsite	622
3.4.2	Oikeusvoiman aineellinen ulottuvuus....	625

3.4.3	Oikeusvoiman objektiivinen ulottuvuus ("sama asia")	629
3.4.4	Oikeusvoiman subjektiivinen ulottuvuus.....	638
3.5	Riita-asiassa annetun tuomion sitovuus myöhemmässä rikosasiassa ja rikosasiassa annetun tuomion oikeusvoimavaikutus riita- asiassa	639
4	Oikeudenkäynnin ja tuomion julkisuus	640
4.1	Yleistä.....	640
4.2	Oikeudenkäyntiasiakirjan julkisuus	642
4.3	Käsittelyn julkisuus.....	648
4.3.1	Julkinen käsittely	648
4.3.2	Käsittely suljetuin ovin.....	649
4.4	Tuomioistuimen ratkaisun julkisuus	651
4.5	Menettely julkisuuskysymyksissä.....	653
	Kirjallisuutta	654

VI MUUTOKSENHAKU JA ASIAN KÄSITTELY YLEMMISSÄ

ASTEISSA	655
1 Yleistä muutoksenhakuoikeudesta ja muutoksenhakukeinoista	655
1.1 Perustuslaki ja Suomea velvoittavat sopimukset..	655
1.2 Muutoksenhakuoikeuden funktiot ja tarkoituksenmukaisuusperiaatteet	657
1.3 Varsinaiset ja ylimääräiset muutoksenhakukeinot	659
2 Muutoksenhaku käräjäoikeudesta hovioikeuteen.....	662
2.1 Yleistä.....	662
2.2 Muutoksenhakuoikeus (legitimaatio).....	665
2.3 Muutoksenhaku riita-, hakemus- ja rikosasioissa	668
2.4 Käräjäoikeuden tuomio muutoksenhaun kohteena.....	669
2.4.1 Tuomio, jolla on ratkaistu koko asia.....	669
2.4.2 Välituomio.....	670

2.5	Käräjäoikeuden päätös muutoksenhaun kohteena.....	672
2.5.1	Lopullinen päätös.....	672
2.5.2	Oikeudenkäynnin aikana tehty päätös ...	673
2.6	Liittymisoikeus	675
2.7	Vastavalitus	676
2.8	Ennakkopäätösvalitus	679
2.9	Muutoksenhakuohjeet, tyytymättömyyden ilmoitus ja valitusosoitus.....	682
2.10	Valituksen määräaika ja perille ajaminen.....	685
2.11	Valituskirjelmän sisältö	686
2.12	Preklusio hovioikeudessa.....	688
2.13	Jatkokäsittelylupa.....	691
2.13.1	Yleistä	691
2.13.2	Jatkokäsittelylupajärjestelmän soveltamisala	692
2.13.3	Jatkokäsittelyluvan perusteet	693
2.13.4	Oikeuskäytäntöä	694
2.13.5	Menettely jatkokäsittelylupa-asiaa ja muutoksenhaku	696
3	Valitusasian käsittely hovioikeudessa	697
3.1	Yleistä ensimmäisenä muutoksenhaku- ja käsittelyasteena käsiteltävistä asioista.....	697
3.2	Hovioikeuden päätösvaltaisuus (kokoonpano) ...	699
3.3	Hovioikeuden tutkimisvallan laajuus	701
3.4	Reformatio in pejus -kielto	703
3.5	Asian valmistelu hovioikeudessa.....	706
3.5.1	Valmistelun alkaminen ja vastauksen pyytäminen.....	706
3.5.2	Valmistelussa selvittävät seikat ja valmistelun eteneminen	707
3.5.3	Asian ratkaiseminen kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella.....	708
3.6	Pääkäsittely.....	708
3.6.1	Yleistä	708
3.6.2	Hovioikeuden omasta aloitteestaan toimittama pääkäsittely.....	709

3.6.3	Pääkäsittelyn toimittaminen asianosaisen pyynnöstä.....	710
3.6.4	Kutsut hovioikeuden pääkäsittelyyn.....	713
3.6.5	Poissaolo pääkäsittelystä – prosessuaaliset seuraamukset.....	715
3.6.6	Rangaistukseen tuomitseminen poissaolosta huolimatta	716
3.6.7	Menettely hovioikeuden pääkäsittelyssä..	717
3.7	Hovioikeuden ratkaisu.....	719
4	Muutoksenhaku hovioikeuden ratkaisusta korkeimpaan oikeuteen	721
4.1	Yleistä.....	721
4.2	Valitusosoitus, valituksen toimittaminen ja määräaika	722
4.3	Valituslupahakemuksen ja valituksen sisältö sekä preklusiosäännös	723
4.4	Vastapuolen vastaus	724
4.5	Valituslupaperusteet.....	725
4.6	Rajoitettu valituslupa.....	727
4.7	Korkeimman oikeuden päätösvaltaisuus (kokoonpano).....	728
4.8	Valituksen käsittely korkeimmassa oikeudessa....	729
4.9	Korkeimman oikeuden ratkaisu	730
5	Ylimääräinen muutoksenhaku.....	731
5.1	Yleistä.....	731
5.2	Kantelu (tuomiovirhekantelu).....	733
5.3	Lainvoiman saaneen tuomion purkaminen	736
5.3.1	Purkamisen edellytykset riita- ja rikosasioissa.....	736
5.3.2	Menettely purkamista koskevassa asiassa.....	742
5.4	Menetetyn määräajan palauttaminen	743
6	Valitus ihmisoikeustuomioistuimeen	745
	Kirjallisuutta	747

VII VAIHTOEHTOISET MENETTELYT	749
1 Tuomioistuinsovittelu riita-asioissa.....	749
1.1 Yleistä.....	749
1.2 Fasilitatiivinen sovittelumalli.....	751
1.3 Sovittelulain rakenne ja asiaryhmät.....	752
1.4 Sovittelulain soveltamisala.....	753
1.5 Sovittelun aloittaminen.....	756
1.6 Sovittelija.....	757
1.7 Osapuolet, edustus, asiamies ja avustaja.....	758
1.8 Menettely.....	760
1.9 Julkisuus, salassapito ja vetoamiskielto.....	763
1.10 Kustannukset.....	764
1.11 Tuomioistuinsovittelussa saavutetun sovinnon vahvistaminen ja sovittelun päättymisen.....	765
1.12 Tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon vahvistaminen täytäntöönpanokelpoiseksi.....	767
1.13 Singaporen sopimus.....	769
2 Välimiesmenettely.....	770
2.1 Yleistä.....	770
2.1.1 Vaihtoehtoinen riidanratkaisu.....	770
2.1.2 Välimiesmenettelylaki.....	771
2.1.3 Institutionaalinen menettely ja ad hoc -menettely.....	772
2.1.4 Välimiesmenettelyn paikka.....	773
2.2 Väilyssopimus ja sen oikeusvaikutukset.....	774
2.3 Välimiehet ja heidän nimeämisensä.....	777
2.4 Välimiesten esteettömyys ja riippumattomuus ...	780
2.5 Välimiesmenettelyn alkaminen ja menettelysäännökset.....	781
2.6 Välimiesmenettelyn päättymisen ja jatkumisen.....	784
2.7 Väilystuomion antaminen.....	786
2.8 Väilystuomion pätemättömyys.....	788
2.8.1 Yleistä.....	788
2.8.2 Väilystuomion mitättömyys.....	789

2.8.3	Välitystuomion kumoaminen (moitteenvarainen pätemättömyys)	790
2.8.4	Keskeytysmääräys	793
2.9	Välitystuomion vahvistaminen täytäntöönpanokelpoiseksi.....	793
2.10	Välimiesmenettelyn kustannukset.....	795
2.11	Välimiesmenettely vieraassa valtiossa	796
3	Syyteneuvottelu	799
3.1	Yleistä.....	799
3.2	Edellytykset ja menettely	799
3.2.1	Esitutkinnan rajoittaminen ja syytteen jättäminen nostamatta	799
3.2.2	Neuvottelu ja tuomioesitys.....	801
3.2.3	Tunnustamisoikeudenkäynti.....	805
4	Kirjallinen menettely rikosprosessissa	809
4.1	Yleistä.....	809
4.2	Kirjallisen menettelyn edellytykset.....	810
5	Sakkomenettely.....	815
5.1	Yleistä.....	815
5.2	Sakkomenettelyn edellytykset	816
	Kirjallisuutta.....	819

VIII KANSAINVÄLINEN PROSESSIOIKEUS

1	Yleistä kansainvälisestä siviiliprosessista	821
2	Kansainvälinen siviiliprosessuaalinen oikeusapu	823
2.1	Yleistä.....	823
2.2	Bryssel I -asetuksen säännökset tuomion tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta.....	825
2.2.1	Asetuksen kaksoistehtävä	825
2.2.2	Tuomion tunnustaminen	826
2.2.3	Tuomion täytäntöönpano.....	827
2.2.4	Kieltäytymisperusteet.....	828
2.3	Kansainvälisestä oikeusavusta annettu laki	829
3	Harmonisoidut EU-siviiliprosessit	831
3.1	Yleistä.....	831

3.2	Eurooppalainen vähäisten vaatimusten menettely ja eurooppalainen maksamismääräysmenettely	832
3.2.1	Yleistä	832
3.2.2	Eurooppalainen vähäisten vaatimusten menettelyasetus	833
3.2.3	Eurooppalainen maksamismääräysmenettely	836
3.3	Eurooppalainen tiliturvaamisasetus.....	837
4	Kansainvälinen oikeusapu rikosasioissa	840
5	Vastavuoroisen tunnustamisen periaate rikosasioissa....	843
6	Rikoksen johdosta tapahtuva luovuttaminen.....	847
6.1	Yleistä.....	847
6.2	Luovuttaminen EU-jäsenvaltioon	847
6.3	Luovuttaminen Pohjoismaahan.....	853
6.4	Luovuttaminen Pohjoismaiden ja EU:n ulkopuoliseen valtioon.....	855
6.5	Luovuttaminen Suomeen.....	857
	Kirjallisuutta	859
	VIRALLISAINEISTO	861
	OIKEUSTAPAUSHAKEMISTO	867
	ASIAHAKEMISTO	875